

Az 1871. évi LIII. törvényczikk.

*Az 1848-ik évi törvények által megszüntetett urbéri kapcsolatból
fenmaradt jog- és birtokviszonyok rendezéséről.*

(Szentesítést nyert 1871. évi december hó 22-én. Kihirdettetett az országgyűlés
mindkét házában 1871. évi december hó 24-én.)

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Austriai Császár, Csehország Királya stb. és
Magyarország Apostoli Királya.

**Kedvelt Magyarországunk és társországai hű Főrendei és Kép-
viselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették
szentesítés végett Felségünk elé :**

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §. Urbéri földbirtoknak azon telkek tekintendők, a melyek az
urbéri táblákba, mint az urbéri jobbágy- és urbéri zsellértelkek állománya
iktatvák be, vagy későbbi időben urbéri tartozások szakadatlan megvételé
által ilyeneknek ismertettek, akár voltak ezek urbéri, akár urbért pótló
szerződési bánás alá vetve.

2. §. Az urbéri kapcsolatnak az 1848-iki törvények által lett meg-
szüntetése következtében, a volt jobbágyok a kezükön levő urbéri föld-
birtokban (urbéri, jobbágy- és urbéri zsellértelkek) teljes tulajdoni és
szabad rendelkezési joggal bírnak.

3. §. Az urbéri telkekkel a volt urbéreszek tulajdonává a már tör-
vényesen elkülönzött, vagy jövődöben törvényes uton elkülönzendő lege-
lők, nemkülönben azon erdők és nádasok is, melyek az urbéri faizás és
nádlás fejében a volt urbéreszeknek az urbéri telkek után illetményképen
adattak vagy adatni fognak.

4. §. Az urbéri jobbágy- és urbéri zsellértelkek állományának tör-
vényes mértéke, az eddigi urbéri törvények által meg lévén állapítva, ez
szolgálánd minden urbéri tárgyalásnál zsinórmértékül.

5. §. Az 1848. IX. törvényczikk által az urbéri kapcsolat véglege-
sen meg lévén szüntetve, az urbéri kapcsolatból eredő és származtatott
következő jogok és kötelezettségek is elenyésztek :

1. a házatlan urbéri zsellérek (subinquilini) tartozásai;
2. a pálinka-kazánoktól fizetett díjak, a mennyiben ezek az urbéri viszonyon alapulnak;
3. az urbéri telken nyitott boltoktól a bérszedés joga;
4. a földesurnak azon joga, mely szerint egykori jobbágyának a téglá- vagy mészégetést, a kővágást, agyag- vagy fővényásást annak földén megtilthatta, vagy ezen jog gyakorlásáért magának szolgáltatást köthetett ki, a hol ezen jog a jobbágyi kapcsolat megszüntetéseig gyakoroltatott; és ezeken kívül
5. a kizárólagos mészárszéki jog.

A még fennálló többi királyi kisebb haszonvételek szabályozásáról külön törvények intézkednek.

6. §. A mennyiben az 1848. XII. törvényezikk által a volt földesurnaknak biztosított kármentesítés még kiszolgáltatva nem volna; a megterítendő összeg kiszámítása az 1868. XXXIII. törvényezikk 5. §-ának határozatai, a kifizetés pedig az eddig fennállott szabályok szerint történik.

II. FEJEZET.

Pusztatelkek.

7. §. Pusztatelkeknek azon telkek tekintendők, melyek akár már mint pusztatelkek, akár pedig mint bel- és külsőséggel ellátott volt urbéri házhelyek lettek az urbéri táblába bevezetve, azonban birtokosaik által később elhagyattak.

Ezen pusztatelkek (sessiones desertae) azoknak, illetőleg azok jogutódainak tulajdonai, kik e pusztatelkeknek 1848. évi január 1-jén birtokában voltak.

8. §. Pusztatelkek után, melyekért országos kárpótlás fizettetett vagy fizettetni fog, az urbéri legelő- és erdő-, illetőleg nádasilletmény szintén úgy kiadandó, mint más urbéri birtok után.

9. §. Pusztatelkek egyes részei, melyek 1848. január 1-je előtt nem urbéri vagy urbért pótló szerződés szerint, hanem az 1836. IV. t. cz. 14. §-a értelmében a megszállásig viszonzszolgáltatás terhe alatt osztattak ki, szintén a birtokosok tulajdonai maradnak és a kárpótlás azokért is az általános urbéri kárpótlási szabályok szerint aránylag adandó ki.

III. FEJEZET.

Foglalások.

10. §. Az urbéri állománynak a földesuri magánbirtokból vagy a közösekől foglalás által keletkezett minden nagyobbitása, nemkülönben annak a volt földesuraság által tett foglalásból származó kevesbitése ott, a hol az urbéri rendezés még meg nem történt, vagy a közösség a legelőre, erdőre vagy nádasra nézve a volt földesur s a volt urbéresek közt még fennáll: az eddigi törvények szerint ítélendő meg, azonban a következő korlátok közt:

a) az 1820. évi január 1-ig fennállott békés birtok se egyig, se másik részről meg nem támadható;

b) az 1820. évi január 1-je óta 1859-dik év végeig történt foglalások iránti kereset csak azon esetben érvényesíthető, ha ezen kereset akár külön per útján, akár pedig együttesen az urbéri rendbeszedési, legelő- vagy erdőkülönzési perrel, már 1859-dik év december 31-dikéig megindított;

c) mind az 1859-dik év végeig tett foglalások iránti kereset, a mennyiben ennek az a) és b) pontok értelmében helye van, mind pedig az 1859-dik évi december 31-dike óta történt újabb foglalásokra vonatkozó kereset összefoglalandó a már folyamatban levő urbéri rendbeszedési s illetőleg a legelő- vagy erdőelkülönzési perrel, a mennyiben ez utóbbi már megindított vagy ezentul a jelen törvény alapján fogna megindíttatni, s ezzel együttesen jön tárgyalás és birói eldöntés alá.

11. §. A mint az urbéri rendbeszedés végbement s a volt földesur s a volt urbéresek közt a közösség a legelőre, erdőre s nádasra nézve megszűnt, a foglalások iránti kereset a magánjogi törvények hatálya alá esik.

12. §. A jelen törvény 10. §-ában érintett és a volt jobbágyoknál maradt foglalások se a maradványföldek, se az irtások közé nem sorozhatók, és azok után legelő- vagy erdőilletmény nem jár.

13. §. A 10-dik §-ban megtámadhatlanoknak kimondott foglalásokért semminemű kárpótlás nem jár.

IV. FEJEZET.

Maradványföldek.

14. §. Azon földek, a melyeket a volt jobbágyok az urbéri állománynak akár az urbéri táblában foglalt, akár későbbi rendbeszedés al-

kalmával megállapított mérvén fölül birnak, a mennyiben se foglalásnak, se irtványnak, se pusztateleknek, se bérföldnek (censualis föld) vagy haszonbéri birtoknak nem tekinthetők, s a melyekből az 1848-dik évig fennállott törvények szerint a volt földesur új telkeket tartozott volna alakítani: urbéri maradványföldeket képeznek.

Ezen földek a volt földesuraknak járandó s a birtokosok által fizetendő kárpótlás mellett a jelen birtokosoknál maradnak, a nélkül azonban, hogy a volt jobbágyoknak e birtok-többlet után legelő és erdőilletményre igényük volna.

15. §. Zsellértelkek belsősegeinél maradvány-felszámításának helye nincs.

Ha azonban ily telkekhez urbéri természetű külső földek is tartoznak, ezek a fennálló gyakorlat szerint a zsellérek által maradványföldek módjára lesznek megváltandók.

16. §. A 14. és 15. §§. eseteiben járó kárpótlási összeg akkép szabandó ki, hogy ezen földek minden holdjára ugyanannyi összeg essék, a mennyi az ugyanazon határbeli és osztályu telekért az 1868: XXXIII. t. cz. 5. §-a szerint járó országos kárpótlási összegből, kártalanításul egy-egy holdra jutott.

17. §. A 14. és 15. §§. eseteiben a felek szabadon egyezkedhetnek a fölött, hogy a volt urbérest terhelő pénzváltás helyett a földek egy része engedtesse át a volt földesurnak.

18. §. A váltáságösszeg után a birtokrendezés végbefejeztének napjától kezdve 5% kamat jár.

19. §. A váltáságtőke és járulékai a megváltott földet terhelik. A birtokos, ki a váltáságtőke megállapítása után jön birtokba: jogelőde ellen a hátralékok iránt visszkéréssetl bir, a mennyiben azt különös kikötés meg nem szüntette.

20. §. A megváltás országos közvetítés útján eszközölhető, miről tüzetesen a jelen törvény 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95. §§. rendelkeznek.

21. §. A váltáság összege és jelzálogi biztosítása felett a felek szabadon egyezhetnek, a mennyiben az állam közvetítését igénybe nem veszik.

Tiltva van és semmis annak kikötése:

a) hogy az egyes váltáságkötelezettek egymásért egyetemleges kötelezettséget vállaljanak;

b) hogy a megváltandó földek, a mennyiben külön birtokosok kezén vannak, egyetemlegesen leköttessenek ;

c) hogy a községi vagyon magánbirtokosok váltságtartozásaiért kötlessék le jelzálogul.

22. §. Maradványföldek felszámításának helye nincs :

a) oly községekben, a hol az urbér behozatalakor a jobbágytelkek száma nem határozott meg ;

b) a hol az urbér végrehajtva vagy behozva nem volt ;

c) a hol a község az urbér helyett „regulativum instrumentum“-mal volt ellátva ;

d) a hol a volt urbéresek 1848. év előtt bel- és külbirtokaikat eldarabolva is szabadon adták és vették ;

e) a hol a maradványokra vonatkozó urbéri rendbeszedési kereset 1857-dik évi június-hó végeig meg nem indított.

V. FEJEZET.

Erdei haszonvételek.

23. §. Urbéri rendezés alá nem esnek, hanem a volt urbéresek tulajdonát képezik azon erdők vagy erdőrészek :

a) a melyek már az urbérben vagy az azt pótló „regulativum instrumentum“-ban mint saját községi, vagy házhoz osztott erdők fordulnak elő ;

b) a melyek akár az urbér vagy az azt pótló „regulativum instrumentum“ behozatala előtt, akár azután, örök szerződés vagy végérvényes ítélet útján a községnek kizárólagos haszonvételeül adattak át.

A mennyiben ilyen erdőkben vagy erdőrészekben egyedül csak a volt földesur tisztjei vagy cselédei részére volt fenntartva erdei vagy legeltetési haszonvétel: az a volt urbéresek tulajdoni jogát nem csonkítja, hanem a fenntartott faizási vagy legeltetési haszonvételnek megfelelő erdőrész a volt földesurnak kiadandó.

24. §. A mennyiben a 23. §-ban érintett erdő vagy erdőrész a községbeli volt urbéresek csak egy részének volt kizárólagos használatában és a többi urbéresek a faizást a vizontszolgáltatások mellett volt földesuruknak egy más erdejében gyakorolták: ezek erdőilletménye az alábbi szakaszok értelmében külön adandó ki.

25. §. A hol a volt jobbágyok 1848. évi január 1-ig a faizás törvényes élvezetében voltak, a helyett számukra azon erdőből, melyben a

faizást törvényesen gyakorolták, egy azon haszonvételnek megfelelő rész leszen kihasítandó.

Mind a volt jobbágyságok ezen kihasított erdőrészen, mind a volt földesurak a fennmaradó téren teljes tulajdonjog, és mindegyik felett a számára kihasított erdőrészen, az erdőrendszabályok megtartása mellett, minden erdei haszonvételekkel illeti.

Ezen rendelkezés az egyes volt jobbágyságok vagy az egész községek számára már kihasított erdőkre nézve is szabályul szolgál.

26. §. Ha a már befejezett erdőszabályozásnál a volt urbéreségeknek jutott erdőben a volt földesurak részére vagy a volt földesurak fennmaradt erdőben a volt urbéreségek számára egyes erdei szolgáltatások s illetőleg haszonvételek tartattak fenn, ezek a jelen törvény 89—95. §§-ai szerint megváltandók.

27. §. A volt jobbágyságok számára kihasítandó erdőterület mennyisége és helye, ha az iránt egyezkedés nem jönne létre, bírói ítélet által határozatlik meg.

A bíróságok e végre kötelesek mindenekelőtt a volt jobbágyságok az 1836. VI. t. cz. 4. §. értelmében törvényesen illető faizási és makkoltatási haszonvételeknek, valamint az 1836. VII. t. cz. 8. §. értelmében a volt földesurak járó viszonszolgáltatásoknak miségét és mennyiségét ki-nyomozni; továbbá szakértők előleges meghallgatása után megállapítani: vajjon minden egyes telek után aránylag mennyi erdőterület felel meg holdszám szerint, a helyi viszonyokra, különösen az erdő minőségére s termő képességére való tekintettel azon urbéri faizási haszonvételeknek, melyeknek gyakorlatára eddig a volt urbéreségek jogosítva voltak, és a melyek ezen erdőterület kihasítása által lesznek fedezendőek.

Nyolcz, volt urbéri zsellér számára az erdőből egy egész telek után járó illetőség kihasítandó ki.

28. §. A telki illetmény megállapításánál azon szabály tartandó szem előtt, hogy az erdei törvényes viszonszolgáltatások beszámítása mellett az erdőből rendszerint egy egész telekre két holdnál csekélyebb s nyolcz holdnál nagyobb tér, holdját 1200 négyszög öllel számítva, nem szabathatik; és csak ott, hol a helyviszonyokhoz képest ezen mérték mellett az eddigi törvényes haszonvételek nem kerül ki: lehet kivételképp nagyobb területet megállapítani, de a 29-ik §. kivételével, semmi esetben sem tizenkét holdon fölül, holdját 1200 □ öllel számítva.

Az illetmény két holdnál csekélyebb mértékre csak ott szállíttathatik le, hol a volt jobbágy által 1848. január 1-ig élvezett haszonvétel oly csekély volt, hogy annak folytatására két holdnyi erdőtér sem kívántatik.

Továbbá ügyelni kell arra, hogy a volt jobbágyok számára oly minőségű erdőrész hasíttassék ki, mely a faizás rendes gyakorolhatására alkalmas.

A jelen törvény 22-ik §-ában érintett községekben az erdőilletmény képzeleti telkek után szabandó ki, mely képzeleti telkek alakításánál a szomszéd-községek telki állományainak mérve szolgál zsinórmértékül.

29. §. A hol a volt jobbágyok a volt földesur erdejében urbéri czimen a rendes faizási haszonvételeken fölül fakeskedést, szénégetést vagy más kivételes haszonvételeket is gyakoroltak: urbéri eljárás útján eszközözendő becsü alapján határozandó meg azon erdőtér mennyisége, a mely jövőre az 1848. évig élvezett haszonvételeknek megfelel, mely azonban egy egész telek után 16 holdat meg nem haladhat.

Oly községekben pedig, a hol a volt földesur semminemű más birtokkal nem bírt s erdejében a haszonvételt a volt jobbágyok kizárólagosan gyakorolták, habár a volt urbéresek az erdő kizárólagos használatára nézve a szakadatlan gyakorlaton kívül egyéb jogalapot nem is képesek felmutatni, az erdei illetmény a 27-ik §-ban kijelölt helyi körülményeknek tekintetbe vételével urbéri eljárás útján 22 holdig emelhető fel.

30. §. Ha a volt urbéresek a volt földesurnak valamely idegen határbeli erdejében gyakorolták a faizást, illetményük azon erdőből hasítandó ki.

31. §. A hol az erdőilletmények kihasítása megtörténik, vallás-különbőség nélkül a lelkészek számára egy egész telki, a tanítók számára féltelki erdőilletmény hasítandó ki, a mennyiben vagy gyakorlatnál, vagy egyességnél, vagy elvégre külső birtokuknak egy, s illetőleg féltelki állományt meghaladó terjedelménél fogva nagyobb illetményre nem jogosítvák.

32. §. Az ezen határozatok folytán a volt urbéresek számára kihasítandó erdőtér mint ezeknek közös erdeje kezelendő, s a gazdálkodás az ily erdőkre nézve fennálló, vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandó.

A lelkészek és iskolatanítók számára kihasítandó erdőilletmények is, a mennyiben ez iránt a volt földesurral más egyezmény nem jött

létre, mindig a községi erdővel foglalandók össze, s ezen esetben az illetménynek megfelelő famennyiséget a község tartozik kiszolgáltatni.

33. §. Addig, míg az erdei haszonvételek jelen törvény szerint rendeztetnek: az eddigi törvényes határozatok úgy ezen haszonvételek tekintetében, mint az ezekért járó viszonyszolgáltatásokra nézve, erejükben fennmaradnak.

VI. FEJEZET.

Nádlási haszonvételek.

34. §. Ott, a hol a volt urbéresesek az 1836. VI. t. cz. 5-ik §-a értelmében nádlási haszonvételt gyakorolnak s a haszonvétel eddig se egyezkedés, se bírói eljárás útján nem rendeztetett, annak szabályozása olyképen eszközözendő, hogy a volt földesurral közösen használt nádastérből a volt urbéresesek számára, azok eddigi haszonvételének megfelelő rész egy egész volt urbéri jobbágyi, vagy nyolcz volt urbéri zsellértelek után két holdnál nem kisebb, nyolcz holdnál nem nagyobb mennyiségben kizárólagos tulajdonul hasittassék ki, vagy pedig e helyett, a felek kölcsönös beleegyezése alapján, ugyanazon határban más egyenértékű földek adassanak.

Az illetmény kiszabásánál a volt urbéresesek által eddig teljesített viszonyszolgáltatások értéke számításba veendő.

53. §. A mely határookban pedig a nádlási haszonvétel rendezése már megtörtént, és a nádasnak egy bizonyos része a községeknek vagy egyes volt urbéreseseknek akár illetményük fejében, akár az őket illető urbéri földeken felül kizáró használatukra átengedetett, ez teljes tulajdonukká válik és a rajta fekvő adózások megváltandók.

36. §. Ha a nádasnak, a melyben a volt urbéresesek nádlási haszonvételt gyakoroltak, kiszáradása akár természeti, akár mesterséges uton már a jelen törvény életbelépte előtt bekövetkezett, a nádlási haszonvétel szintugy, mint a viszonyszolgáltatások kölcsönösen elenyészetteknek tekintendők s a kiszáradt nádastér mind a 34-ik, mind pedig a 35-ik §-ok eseteiben a volt földesur tulajdona marad.

37. §. A viszonyszolgáltatások megváltása a 35. §. eseteiben, a jelen törvény 89—95-ik §-aiban foglalt szabályok szerint eszközöltetik.

(Folyt. köv.)